

Gebiedsontwikkeling Dongeradielen

Verslag Informatiebijeenkomst gaswinning en bodemdaling

Datum: 25 mei 2023

Tijd: 19.30-22.00

Locatie: MFA De Dobbe, Anjum

1. Opening

Gespreksleider Jaap Jepma heet de aanwezigen welkom en licht kort het programma van de avond toe. De informatieavond is georganiseerd naar aanleiding van de vorige bijeenkomst (30 januari), waarop er veel vragen waren over bodemdaling. De NAM geeft vanavond een toelichting op de gaswinning en bodemdaling die dat in het gebied veroorzaakt. Ze gaat daarbij specifiek in op vragen die de vorige keer aan de orde kwamen. Het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) licht haar rol als toezichthouder daarna toe. De avond is vooral bedoeld om informatie te delen met elkaar.

Na dit plenaire deel is er gelegenheid om bij diverse tafels in gesprek te gaan met specialisten van de verschillende organisaties, voor verdiepende vragen en nadere toelichting. Naast NAM en SodM is ook de Commissie Mijnbouwschade aanwezig. Hier kan men terecht voor vragen over schade aan gebouwen. De gebiedscommissie Dongeradielen gaat hier niet over, maar heeft de Commissie Mijnbouwschade uitgenodigd omdat er vorige keer ook vragen waren over dit onderwerp. Verder is ook Wetterskip Fryslân aanwezig voor vragen over het watersysteem.

Marga Waanders, voorzitter van de gebiedscommissie Dongeradielen, vult aan dat ze met een goed gevoel terug kijkt op de eerste bijeenkomst. De opkomst was groot. Er is informatie gedeeld, er werden sterke gevoelens geuit, soms felle bewoordingen gebruikt en uiteindelijk zijn concrete vervolgspraken gemaakt. De belangstelling en inbreng geeft aan dat het leeft in de omgeving. De gebiedscommissie wil graag samen met de streek aan de slag om schade aan het watersysteem te herstellen. Daar is goede, betrouwbare informatie voor nodig. Vandaar dat het goed is om het daar over te hebben.

2. Presentatie NAM

Directeur Johan Atema start met een korte introductie. Noordoost Fryslân is een belangrijk gebied voor de NAM. Jaarlijks wordt er circa 1 miljard m³ gas geproduceerd, genoeg voor het verbruik van de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe. Hij begrijpt de onrust in het gebied en benadrukt dat NAM alleen op een verantwoorde manier gas wil winnen. Als er aardbevingen komen met een magnitude van 3.0 of meer, of teveel bodemdaling, dan stopt de NAM met de gaswinning. Gelukkig is dat sinds de NAM hier is begonnen met het winnen van gas nog niet aan de orde geweest. Het is ook niet de verwachting dat dat zal optreden. Als er schade is als gevolg van aardbevingen of bodemdaling door de gaswinning, dan neemt de NAM haar verantwoordelijkheid.

Rob van Eijs, specialist bodemdaling, vervolgt met een inhoudelijke toelichting op bodemdaling door gaswinning. In zijn presentatie behandelt hij ook antwoorden op vragen uit de vorige bijeenkomst.

Hij licht toe dat bodemdaling ontstaat door inklinking (compactie) van de zandsteenlagen op ca. 3 kilometer diepte in de ondergrond waaruit het aardgas wordt gewonnen. Dit veroorzaakt op maaiveld een komvormige daling van de bodem. Deze daling strekt zich uit over kilometers en is in het veld met het blote oog niet zichtbaar, maar is wel meetbaar.

De daling van de bodem wordt op verschillende manieren gemeten: met satellieten, GPS en door waterpassing van goed gefundeerde punten. Daling van de bodem door andere oorzaken (bijvoorbeeld zetting of veenoxidatie) wordt hierin niet meegenomen. De NAM meet enkel de bodemdaling door gaswinning. SodM toetst deze metingen.

De NAM gebruikt de meetgegevens samen met een bodemmodel om een prognose te maken voor toekomstige bodemdaling. De geologische samenstelling van de ondergrond en de verwachte productie zijn daarin belangrijke factoren. Iedere vijf jaar maakt NAM een nieuwe prognose. Er kunnen verschillen ontstaan door de jaren heen. Zo werd bij Nes in 2015 6 cm meer bodemdaling verwacht dan in de prognose van 2020. Dit werd tijdens de vorige bijeenkomst ook opgemerkt. Van Eijs licht toe dat er anders dan in 2015 verwacht niet uit twee, maar uit één aardlaag gas gewonnen wordt. Hierdoor wordt minder daling verwacht. Bij Anjum wordt juist meer daling verwacht, vanwege een andere modellering van het na-ijleffect op basis van ervaringen op Ameland hiermee.

In de presentatie wordt kort benoemd dat er ook andere oorzaken van bodemdaling zijn, die in meer of mindere mate in een gebied een rol kunnen spelen. Bijvoorbeeld veenoxidatie of inklinking van klei.

Naar aanleiding van een vraag uit de vorige bijeenkomst zegt de heer Atema dat, mocht NAM haar positie verkopen, de verplichting om schade te vergoeden over gaat naar de nieuwe eigenaar. Verkoop is nu niet aan de orde.

De Commissie Mijnbouwschade gaat over schade aan gebouwen. Deze is vanavond aanwezig om vragen te beantwoorden.

3. Presentatie SodM

Heijn van Gent geeft een toelichting op de rol van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). SodM is onafhankelijk en onpartijdig. Ze heeft verschillende taken bij mijnbouwactiviteiten. In de initiatieffase geeft het SodM advies aan het ministerie van Economische Zaken over het verlenen van nieuwe winningsvergunningen. In de winningsfase houdt ze toezicht op de voorwaarden in de vergunning, waaronder de maximaal toegestane bodemdaling. SodM kan hier ook op handhaven en bijvoorbeeld de productie stil leggen.

Van Gent gaat uitgebreid in op de wijze waarop SodM toezicht houdt op de voorwaarden die gesteld zijn in de winningsvergunning over bodemdaling. Hij geeft aan dat er voor Dongeradielen geen overschrijdingen of afwijkingen zijn vastgesteld. De meetgegevens worden gepubliceerd op www.nlog.nl/bodemdalingsmetingen.

SodM heeft formeel geen taak om het Statusrapport (met daarin bodemdalingsprognoses) van de NAM te beoordelen. De NAM stuurt dit document wel naar SodM. SodM stelt vragen als er onduidelijkheden of opmerkingen zijn.

4. Vragen en opmerkingen

Hieronder zijn in het kort de vragen en opmerkingen weergegeven naar aanleiding van beide presentaties, met de antwoorden daarop.

Vraag: Hoe kan het dat bij Nes 6 cm bodemdaling verwacht wordt?

Antwoord: Er wordt in de prognose uit 2020 bij Nes 6 cm minder bodemdaling verwacht dan de prognose uit 2015. De oorzaken hiervan zijn toegelicht in de presentatie. In de prognose uit 2020 wordt een einddaling (ca. 2050) verwacht bij Nes van ca. 10 cm.

Vraag: In de zeedijk bij Nes zit een knik door gaswinning. Er is wel 30 cm daling daar.

Antwoord: Dit is in het verleden al eens met u besproken, ook met het Wetterskip. Bodemdaling door gaswinning zorgt voor zeer gelijkmatige, komvormige daling van de bodem. Dit leidt niet tot grote lokale verschillen in bodemdaling, zoals bijvoorbeeld een knik.

Vraag: Wat is de maximaal toegestane bodemdaling bij Anjum?

Antwoord: SodM heeft na afloop hierover de volgende informatie verstrekt:

Het winningsplan Anjum (2011) waarmee in 2013 is ingestemd, staat productie tot 2035 toe. Het winningsplan is te vinden via deze link: <https://www.nlog.nl/nlog-mapviewer/field/ANJ?lang=nl>. Vanaf de start van de productie inclusief de effecten van alle omliggende velden komt de totale bodemdaling in het centrum van de bodemdalingsskom nabij het centrum van het veld Anjum (nabij de kruising van de Skânserwei en de Healbeamswei) uit op minder dan 18 cm +/- 2 cm onzekerheid in 2035. In de winningsfase tot 2035 is dus maximaal 20 cm bodemdaling toegestaan. Deze informatie is terug te vinden in figuur C8 op pagina 20. Dit is de maximale vergunde bodemdaling in het centrum van de kom, die volgt uit de bodemdaling uit de velden Anjum, Ezumazijl en Metslawier, Nes en Moddergat.

Ook de vorm van de kom (weergegeven in figuren C6 en C7 voor 2025 en 2050 respectievelijk) is van belang. Mocht de bodemdaling lokaal groter worden dan wat er in deze figuren weergegeven is, is dat ook een reden tot ingrijpen. Als productie uit andere velden wordt toegestaan kan deze waarde veranderen, maar daarvoor is een nieuw, ingestemd (goedgekeurd) winningsplan nodig.

Vraag: Zit het najleffect (bodemdaling nadat de gaswinning is beëindigd) in de maximaal toegestane bodemdaling in de winningsvergunning?

Antwoord: SodM zegt toe hier op terug te komen met meer informatie en heeft na afloop de volgende informatie verstrekt:

Het winningsplan (2011) geeft aan dat voor de totale door mijnbouw veroorzaakte bodemdaling in 2050 (dat is ruim na afloop van de in de winningsplannen beschreven productieprofielen) uitkomt op minder dan 20 cm +/- 2cm. Er in totaal, inclusief najleffect in 2050, dus maximaal 22 cm bodemdaling toegestaan. Deze informatie is te vinden op pagina 20, figuur C7 van het winningsplan. Mocht tijdens de productieperiode blijken dat deze waarde overschreden dreigt te worden zal SodM ingrijpen, als de onderneming dat niet uit zichzelf doet.

Vraag: Wanneer is een nulmeting gedaan?

Antwoord: In 1992 is voor het eerst de diepe ondergrond ingemeten; deze geldt als de nul-situatie waaraan de vervolgmetingen ten aanzien van de diepe bodemdaling worden getoetst.

Vraag: Is het SodM ook benaderbaar voor particulieren?

Antwoord: Jazeker. Vragen kunnen gesteld worden via e-mail info@sodm.nl

Vraag: Waarom werkt de gebiedscommissie niet aan het voorkomen van bodemdaling?

Antwoord: We moeten de deskundigheid en bevoegdheid laten waar het hoort. De gebiedscommissie gaat niet over het voorkomen van bodemdaling. Dat is al belegd bij andere partijen die daar een taak in hebben. De gebiedscommissie moet aan de slag met de schade aan het watersysteem.

Vraag: Hoeveel risico voor aardbevingen is er in het gebied?

Antwoord: Er zijn geen garanties dat er geen aardbevingen komen. Een beving een magnitude van 3 is zeer onwaarschijnlijk. Bij een beving van die zwaarte zal de gaswinning direct stop gezet worden.

Vraag: Maar een beving van 2.9 is toch ook erg?

Antwoord: Zeker. Er is een afspraak met de NAM dat als er een beving van 1.5 is, er direct een onderzoek gestart wordt.

Vraag: Door bodemdaling worden de mogelijkheden beperkt voor ondergrondse wateropslag. Dit is een risico voor de akkerbouw in het gebied. Ondergrondse wateropslag zou wel eens hard nodig kunnen zijn door klimaatverandering. Graag aandacht hiervoor.

Antwoord: Dank voor de opmerking. Tijdens de volgende informatiebijeenkomst staat de wateropgave centraal. Daar kunnen we dit punt verder met elkaar bespreken.

5. Afsluiting

Jaap Jepma rondt het plenaire deel af en dank iedereen voor zijn/haar komst. Wie dat wil kan verder in gesprek met de deskundigen aan tafel. Ook is daar gelegenheid om schriftelijk een reactie achter te laten. Dat kan komende week ook nog op de website van de Dongeradielen.

Marga Waanders hoopt dat deze avond geholpen heeft en antwoorden heeft gegeven op vragen die er leven. De gebiedscommissie vindt dit belangrijk.

De volgende bijeenkomst zal na de zomer georganiseerd worden, dan gaat het over welke opgaven er zijn voor het watersysteem.